

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

ЧАСОВНИК

chitanka.info

Дъждът не преставаше от сутринта.

Дребен есенен дъжд.

Следобед той разпъна своята огромна примка на скуката и ме заплете здраво в нея: изчезва всяка мисъл, всяко желание.

Тогава аз си взех шапката и излязох.

Тръгнах.

Накъде?

Без посока: по улиците, през градините и площадите, далече, из крайните квартали на града. След дълго и безцелно скитане аз попаднах в някакъв безлюден пасаж, с малки антикварни магазинчета и схлупени кафенета. Там, пред входа на едно високо здание с опушени сиви стени, прочетох:

ЧАСТНА БИБЛИОТЕКА

IV ЕТАЖ

ВХОД СВОБОДЕН

Вечерта настъпваше. Беше тихо и студено. „Един удобен случай да се изсуша и отпочина малко“, казах си аз при вида на ръждясалата фирмичка. И без да мисля повече, тръгнах нагоре по стълбите на непознатия дом. Пред четвъртия етаж аз се спрях, изтърсих шапката си от дъжда и позвъних на звънеца. След малко отвътре се чуха стъпки, някой задавено се изкашля и вратата се отвори пред мен: на прага стоеше едно дребно гърбаво старче, с халат и нощна шапчица на главата. То издигна очилата, които бяха паднали на върха на носа му, погледна ме миг-два и после изведнъж лицето му се сви в добродушна усмивка.

— Господинът желае да чете? — попита ме то, като примигна с очите си.

Аз кимнах утвърдително с глава.

— Моля, заповядайте! — И старчето ме въведе в коридора, после — в една стая с нисък таван, дълга и тясна. Това беше залата за четене.

Вътре в нея имаше няколко етажерки с книги, една широка маса, обградена със столове, едно старо продънено канапе, едно пиано и по стените — картини, изобразяващи сантиментални сцени от епохата на белите перуки. Една малка лампа, поставена в средата на масата, осветяваше твърде слабо. Залата тънеше в полумрак. Накъсо казано: обстановката беше толкова скромна, че вътре изглеждаше неприветливо.

Тази неприветливост се усилваше още повече и от грамадния часовник, окачен в ъгъла, до една от етажерките. При всяко поклащане на неговото тежко махало из чиличената машина се откъсваше по един звук, остър и протяжен, който следващите непрекъснато мигове превръщаха в някаква монотонна песен. Случайно влезлият в залата посетител оставаше прикован от неговото биене. Подобно на магнит, часовникът привличаше към себе си мисълта му, разбиваше я в песента на махалото и я правеше мъртва. Същото се случи и с мен. Още със самото ми влизане усетих да се впиват в мозъка ми като нажежени игли звуците на тая страшна песен на времето.

— Дяволски дъжд, а? — заговори старецът, като отвлече вниманието ми от часовника.

— Есента е винаги дъжделива! — забелязах съвършено равнодушно аз.

— Как? Вие твърдите, че есента е винаги дъжделива? Имате грешка, господине. Спомнете си само какви хубави дни се случват понякога през есента — същинска пролет.

— Есента винаги трябва да е дъжделива! — поправих се аз.

— О, да, разбира се, трябва. Но това е вече съвсем друго. А според мен, ако искате да знаете — тук старецът се приближи току до самото ми лице и заговори почти с шепот — според мен не само през есента, но през всички сезони трябва да вали дъжд. Проливен, непрестанен дъжд, който да скрие слънцето и да прогони радостта от светлината.

— Защо? — попитах аз, учуден от това странно желание на моя събеседник.

— Защо ли? Ей сега ще ви кажа. В течение на дълги години аз наблюдавам един интересен факт: слънцето е най-големият враг на човешката мисъл и вдълбочаване в истината. То е едно смешно златно колело, което се върти около нашия разум и го води през пустини на

гибелни миражи. През дните, когато всички се опиват от неговата светлина и се предават на измамата на мечтите, аз изживявам едно състояние на истинска скръб. По цели седмици седя сам и очаквам. Но напразно: в моя дом никой не идва. Настъпят ли обаче лоши дни, посещенията у мен са твърде чести. И недейте мисли, че тези, които дохождат тогава тук, се занимават с четене. О, не. Те просто отиват при пианото, курдисват го, после лягат върху канапето, запалват цигара и слушат музика. „Вашият часовник така лошо отмерва времето — казват те, — че човек не може да мисли за никакви умствени занимания.“ Да, моята библиотека постепенно губи своето велико предназначение и се превръща в един институт за разсейване на скуката. Но аз се радвам, когато виждам близо до себе си даже и такива хора. Нали все пак аз мога да им бъда полезен с нещо?

Този нещастен старец, който отиваше толкова далеч в своята филантропия, че искаше да угаси слънцето, разказваше с твърде сърдечна скръб за упадъка на библиотеката си. Помъчих се да кажа нещо утешително, но думите замряха на гърлото ми. Аз го погледнах само безпомощно и тъпо — скуката ме беше парализирала.

— Ето ви каталога! — извика той, видимо отчаян от моя апатичен изглед, като остави на масата една малка тетрадка. — Ако ви дотегне да четете, забавлявайте се тогава с пианото. То е от системата на механическите оркестрини и има великолепен репертоар. — После излезе от залата.

Аз останах сам.

Измина половин час, един час, в едно състояние на пустота и безсмислие. Часовникът разтягаше безкрайна низ от нажежени звукове. „Той така лошо отмерва времето“, спомних си аз думите на стареца. И наистина, ударите на махалото падаха като тежък камък върху уморената ми мисъл.

В желанието си да се разсея аз взех тетрадката от масата и започнах да я прелиствам. Погледът ми минаваше бързо през заглавията, всичко беше старо и скучно: и философията, и науката.

„Le voyage chimérique de la Lune“. Едно заглавие, което подсказваше нещо интересно. Потърсих между етажерките и намерих книгата: малко, великолепно подвързано томче в златно и черно. Разтворих го и зачетох. Но още на първите редове часовникът затрака в ушите ми бързо и оглушително. Изведнъж почувствах как махалото

се откъсва и полита над главата ми като огромна огнена капка, а двете стрелки на циферблата, прилепени една до друга, се изправиха и засъскаха срещу мен, подобно отровното езиче на змията.

В същия миг на вратата се похлопа. Два къси, отсечени удара, които като искри пробляснаха и угаснаха в тишината. И без да дочака някакъв отговор, в залата влезе един човек, висок, с гримирано тясно лице и с картонен цилиндър на главата. По външността си той наподобяваше много ония бедни актьори от големите циркове, които едновременно продават програми и играят трагичната роля в някоя клоунска пиеса.

Непознатият се приближи до мен, грабна книгата от ръката ми и като я захвърли, избухна в силен смях:

— Я оставете настрана тези измислици! — извика той. — Време е да вървим!

Тая дързост ми се понрави. Слава Богу, пред мене стоеше един враг на книгите.

— Къде, къде ще вървим? — попитах радостно аз.

— Нима не знаете? Разбира се, на Луната. Вие се опитахте да прочетете една глупава история, но това не ви се удаде. И по-добре, че стана така, иначе аз нямаше да дойда при вас. Представете си: вие сте първият човек, който днес, в тоя черен ден на есента, предприема такова чудесно пътешествие. Но преди всичко позволете ми да ви се представя: Стап Клап, Човека с Металически Мозък. По професия: комисионер.

— Как, металически мозък? — извиках аз.

— Да, да. Моят мозък е направен от метал и като грамофонна плоча върху него са изрязани предварително всичките ми желания. Всъщност това е едно преимущество, особено по отношение на професията ми. Аз съм така упорит, че и най-непреклонният няма сила да ми противостои. Опитайте се, например вие, да отхвърлите предложението ми — обзалагам се на каквото искате, че само за един миг ще ви изпратя до Луната!

Непознатият свали цилиндъра, размаха го из въздуха и направи такъв нисък поклон, че опря темето си до самия ми нос. Тази част на главата му беше прозрачна като стъкло и аз видях мозъка, който светеше със силен живачен блясък. Но най-интересното: като паяжинни нишки върху него се изрязваха тънките ивици на мисълта

му, прикрепени с криво наредени букви, които образуваха името на моята книга: „Le voyage chimerique autour de la Lune“.

— Разбрахме се, нали? Сега не трябва да се бавим повече. Хайде, ставайте! — И непознатият протегна ръката си, мека и тънка като ръкавица.

— Но вижте какво — казах аз, — мога ли да ви попитам колко ще ви заплатя за услугата?

— О, това е дребна работа! Вие ще ми подарите само известна част от времето си. Хайде, ставайте!

Забравен от радост, аз поисках да скоча от мястото си. Но представете си моя ужас: аз не можех да направя нито една стъпка, нито да се помръдна даже — сякаш бях прикован о стола.

— Ха-ха-ха! Боже мой, та вие сте заплетен цял в мрежата на този проклет часовник! — кискаше се Човека с Металическия Мозък.

— Господин Клап! Моля ви се!... Господин Клап!... — шепнех аз умолително, мъчейки се да стана.

— Напразни са усилията ви да се освободите, бедни приятелю! Часовникът ви е завързал доста здраво в своята укротителна риза. Но не се безпокойте, аз ще ви помогна!

Непознатият разгъна наметалото си и аз видях препасана около кръста му, като меч, една грамадна ножица. Той я извади от калъфа, разтвори я и се приближи до часовника. Чу се остро скърцане, после — тежък продължителен звън, който внезапно пресекна като дрънкане на вериги, падащи във вода.

— Вие счупихте часовника! — извиках с ликуващ глас аз.

— А вие сте свободен! — добави Човека с Металическия Мозък. — Ето, вашият неприятел е мъртъв!

Аз станах от стола си и се приближих. Действително, за един миг само непознатият беше успял да разруши това чудовище на времето. Махалото лежеше неподвижно в един от ъглите на големия черен съндък. Стрелките бяха паднали и циферблатът стоеше озъбен срещу мен със студената усмивка на череп. Никакъв звук.

— Е, виждате ли? — каза Стап Клап. — Часовникът не трябва да бъде нищо друго освен апарат за измерване пулса на умиращите или тарифно сметало на железопътните станции. Но той стои окачен и в библиотеките, неговата сянка е надвесена над нас, всеки негов миг е един жесток удар на вечността върху нашата мисъл. В такива случаи

обаче той се явява и като един великолепен уред за междупланетни пътешествия.

— Как? — извиках уплашено аз, като се отдръпнах назад. — Нима с него...

— Да — отвърна спокойно непознатият. — С него ние ще отидем на Луната. Виждате ли този циферблат: той е изгубил своите стрелки, върху него няма часове, той е само време. А какво по-лесно от това да стъпиш върху времето и да полетиш като птица към един нов свят.

Аз не разбирах нищо. Виждах само как Стап Клап сваля часовника от стената, пренася го в средата на залата и го слага на пода: един черен саркофаг и в него едно мъртво махало. После той се обръща към мен с думите: „Елате, не се страхувайте!“ И ми протяга ръка. Аз се приближавам с плахи стъпки. Той се смее. Разгръща наметалото си, завива ме в него, после и двамата стъпваме върху циферблата...

Понесохме се като облак. Залата, етажерките и прашните книги изчезнаха. Пред нас се откри безкрайността на звездите. Ето, отсреща се виждаше жълтото фенерче на Луната. А там, долу, някъде много далече, Земята гореше в пламъци. Високо над нея се издигаше желязната сянка на една огромна машина и едно махало на часовник разсичаше през пламъците нейното кълбо на две.

— Какво е това? — попитах аз моя спътник, като посочих надолу.

— Нищо особено. Пантонимна феерия на двадесетия век. Но това не трябва да ви интересува — продължи той, — гледайте напред, там, където ние отиваме сега!

Жълтият кръг на Луната възрастваше с всеки миг все повече и повече. Аз ясно започнах да различавам тъмните петна върху него.

— Дълго ли ще пътуваме още? — казах аз.

— Ние пристигаме вече! Ето, вижте! — извика Човека с Металическият Мозък.

И наистина, изведнъж ние навлязохме в някаква жълта светлина, гъста и непрозрачна като мъгла. Постепенно тя се разпръсна и аз видях под нас една гора с огненочервени дървета. Някакви същества, полумаймуни, полухора, скачаха по клоните, надавайки силен крясък.

— Обитателите на Луната! — обясняваше моят спътник.

— Нима те са маймуни! — извиках с учудване аз.

— Разбира се, също както някога, преди векове, е било на Земята. Само че днес тези същества са много по-умни от хората. Наистина, по отношение на науката и изобретенията те са останали в твърде първобитно състояние, но затова пък у тях е развита една култура, която хиляди пъти превъзхожда земната! Тази култура се изразява в тяхното разрушаване на живота. Представете си: единственото им занятие — това е играта с времето. Ето сега тези същества, които вие наричате „маймуни“, играят своя вечен кегелбан с душите на мъртвите часовници от Земята.

Ние бавно слизаме надолу. Аз виждах вече твърде добре как лунните обитатели подхвърлят помежду си малки черни топчици. И това, което отначало помислих за крясък, оказа се, че било смях. Буен и оглушителен, той се разнасяше на широки вълни из цялата гора.

— Пазете се! — извика внезапно Стап Клап, като ме притисна силно до себе си.

В същия миг аз усетих силен удар в главата си: пред мен, сгърчено от смях като папирус, се мерна лицето на едно космато чудовище. То издигаше високо в лапите си едно грамадно колело, покрито с плесен и ръжда, в която аз познах циферблата на часовника на библиотеката. Две тънки блестящи стрелки чертаеха върху него гибелта на някакъв час.

Почувствах да падам.

Бързо, стремително, като камък.

Долу под мен се разтваряше тъмна бездна.

Някъде свиреше музика.

.
.
.

Аз се събудих. Срещу мен беше старецът. Той ме гледаше с кротките си и добри очи. Дрезгавата светлина на лампата осветяваше една лека усмивка върху лицето му. В залата, наред с тежките удари на часовника, се носеше някаква тържествена мелодия.

Аз разтворих широко устата си в продължителна прозявка.

— Извинете, че ви събудих! — прошепна тихо старият филантроп. — Аз исках само да украся вашия сън с музика. Ето, чувате ли: Сватбения марш от „Лоенгрин“.

Една нова прозявка, още по-продължителна, разтегна лицето ми в гримасата на смъртна скука. Аз нямах никакво желание да разговарям.

Когато излязох на улицата, дъждът бе престанал.

Луната стоеше прикована като жълт печат върху оловената загадка на небето.

1924

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.